

ביאורים לספרי חז"ל ומדרשים

(א) ספר תרגם אברהם

"ל בשנת תרנ"ו בירושלים ע"י ר' אליהו לנדא, נכד הגר"א. והוא ספר על תרגום אונקלוס שמטרתו "להראות שרוב דבריו המה לשון הקודש, וכי רוב דבריו נמצאים בכל התנ"ך"⁷³. "והוא כעין ערוך על שרשי מלות התרגום המפוזרים בתרגומי אונקלוס, ירושלמי, יונתן בן עוזיאל ותלמודים ומדרשים"⁷⁴. כנראה החיבור הוא חלק מחיבור יותר גדול בשם "מערכת התרגום" או "מיני תרגימא" שספון בכ"י, שכלל גם ביאורים למדות ומשקלות התלמוד "ביחוסם למדות ומשקלות הנהוגות בינינו ובימים הקדמונים"⁷⁵. תרגם אברהם הוא קיצור מספר מערכת התרגום. יש שיחסו בטעות את הספר מיני תרגימא לרבי ישכר בער אחי הגר"א, על סמך קולפון כתה"י⁷⁶, אבל מדברי ר"א לנדא משמע שאכן מחברו הוא ר"א⁷⁷.

הספר מעוטר עם הסכמות מגדולי ארץ ישראל וביניהם, רבי יוסף חיים זאנענפעלד ז"ל, ורבי נפתלי הערץ הלוי ז"ל אב"ד יפו. נלוה בסופו קונטרס "שש משזר" על תרגום מרבי זלמן מוילנא שנלקט מספר תולדות אדם.

(ב) פי' גאולת אברהם על הגדה של פסח

נדפס בהגדה של פסח אגדת אוזב, וילנא תרס"ג.

(ג) הקדמה והגהות לספר תמים יחדיו

ספר תמים יחדיו לרבי מנחם מנדל מלובין, יצא לאור ע"י ר"א בוילנא בשנת תקס"ח, והוא מפתח על הזוהר. ר"א כתב הקדמה והערות והג' לנוסח הזוהר ע"פ גירסת הגר"א (ע' לקמן מבואו של הרב אליעזר כ"צמאן).

(ד) ביאורים על תיקוני הזוהר

"ביאור נפלא"⁷⁸ על הקדמת התקונים בתקוני זוהר, וילנא תרכ"ז.

(ה) ביאורים לפי' הגר"א לזוהר

"ביאור נפלא על כל ליקוטי וביאורי הגר"א בנסתרות"⁷⁸.

73 הק' המו"ל לספר תרגם אברהם.

74 הסכמת רבי מרדכי גימפל מראזינאי ז"ל לס' תרגם אברהם.

75 ש. חאנעס, הוספות ביוגרפיות לתולדות הגר"א לר"א לנדא.

76 ש. חאנעס, שם.

77 ע' בהקדמה לס' תרגם אברהם "והשני בקדש מערכת התרגום מבנו הגאון מו"ה אברהם זצ"ל על התרגום... אשר עזרני ה' להוציא הס' תרגם אברהם על ה' חומשי תורה"ק שנלקט ע"י אבי הרה"צ מו"ה אלעזר זצוק"ל, מהס' מערכת התרגום על כל התרגומים". בשם הגדולים החדש, מערכת גדולים, ערך ר' אברהם, מזכיר ספר "המילים להתרגומים", והענין צריך חקירה.

78 ש. חאנעס, שם.